

Dynamiek en stagnatie in de Republiek

Uit een boek over de geschiedenis van Amsterdam komen de volgende citaten:

- 1 Juist op het gebied van de goedkope eigen scheepvaart had Amsterdam een troef in handen waarmee de stad, vergeleken met Antwerpen, in het voordeel was. Grote transnationale bedrijven voerden hun goederen aan op de markt in Antwerpen, maar deze stad had zelf nauwelijks een koopvaardijvloot om handelswaar mee te halen.
- 2 In de directe omgeving waren toen al andere nederzettingen aanwezig, zoals Sloten, nu een voorstad van Amsterdam. Waarschijnlijk is (...) bij de nederzetting een dam in de Amstel aangelegd, onder andere om het achterliggende land tegen het opkomende water vanuit het IJ te beschermen. Kort daarna komt de naam van de nederzetting voor het eerst in een geschreven document voor: Amestelledamme.
- 3 Uit de patriotse dichtbundel *Het Vrolijk Keesje*: "De Vijfde Willem (van Oranje) is een Zwijn, (...) Verzopen in Bourgonje Wijn."
- 4 De grote vraag naar land en de stijging van de prijzen van agrarische producten maakten grootschalige droogmakerijen tot een aantrekkelijke onderneming. Met behulp van 43 molens viel het meer de Beemster droog.
- 5 De volgende ochtend vroeg stonden er al Amsterdammers, (...) op het ijs van de Amstel. Hun ingespannen turen in zuidelijke richting werd beloond toen ze de eerste Franse huzaren zagen opdagen. (...) Er klonken toespraken en om vrijheidsbomen dansten jong en oud, Franse generaals, kersverse volksrepresentanten en Amsterdamse maagden. De Marseillaise weerklonk en het populaire revolutionaire danslied La Carmagnole.

- 2p 1 Plaats de citaten 1 tot en met 5 in de juiste volgorde, van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

Gebruik bron 1.

Wat Pieter de la Court beschrijft, is door latere onderzoekers malthusiaanse spanning genoemd.

- 2p 2 Toon aan dat De la Court dit verschijnsel beschrijft en geef daarna aan waardoor de moedernegotie een deel van deze spanning kon wegnemen.

In 1585 nam de Spaanse veldheer Parma Antwerpen in. Deze gebeurtenis werd bekend als de 'Val van Antwerpen'.

- 4p 3 Leg uit:
- dat deze naam voor die gebeurtenis politiek gekleurd is en
 - (met deze gebeurtenis) dat een politiek-militaire gebeurtenis grote economische gevolgen kan hebben en
 - dat er ondanks deze grote verandering ook sprake is van continuïteit in de economie van de Nederlanden en
 - waardoor deze continuïteit mogelijk was.

Twee gebeurtenissen:

- 1 In 1606 namen de Staten van Holland een plan in overweging van de geleerde Willem Usselincx: de oprichting van een West-Indische Compagnie (WIC). Maar raadpensionaris Johan van Oldenbarnevelt was tegen het plan. Hij wilde de vredesbesprekingen met Spanje niet op het spel zetten.
 - 2 In 1621 werd de WIC alsnog opgericht.
- 4p **4** Leg uit waardoor:
- de vredesbesprekingen met Spanje door de oprichting van de WIC in gevaar konden komen en
 - in 1621 dit bezwaar tegen de oprichting van de WIC niet meer gold.

Gebruik bron 2.

- William Temple beschrijft in deze tekst een verband tussen de welvaart van de Republiek en oorlogvoering.
- 3p **5** Leg met een voorbeeld uit welk oorzakelijk verband dat is en noem een argument dat hiertegen kan worden ingebracht.

William Temple schreef zijn boek over de Republiek in 1672.

- 2p **6** Leg uit waarom zijn boek juist in dat jaar de Engelse regering goed van dienst kon zijn.

Gebruik bron 3.

- Met dit schilderij laat de schilder zien dat de bloei van Leiden te danken is aan een samenspel van verschillende factoren.
- 3p **7** Noem de drie factoren die de schilder weergeeft en geef per factor aan, waardoor deze de bloei van de Leidse lakennijverheid zal bevorderen.

Omstreeks 1648 was het stadsbestuur van Leiden optimistisch over de toekomst van de eigen textielnijverheid.

- 4p **8** Leg uit dat dit optimisme vanuit de politieke situatie begrijpelijk, maar vanuit de economische realiteit onterecht was.

Gebruik bron 4.

- Deze bron bevat kritiek op de regentenoligarchie.
- 3p **9** Licht dit toe door:
- een omschrijving van het begrip regentenoligarchie te geven en
 - met twee voorbeelden uit de tekst aan te geven tot welke uitwassen de regentenoligarchie volgens de schrijver geleid heeft.

Gebruik bron 5.

- Na 1650 dalen de prijzen van de belangrijkste landbouwproducten. Deze rosmolen voor het karnen is illustratief voor de reactie van veel Hollandse boeren op die prijsdaling.
- 2p **10** Leg dit uit.

Twee gegevens over de demografische ontwikkeling van de Republiek:

- 1 Tussen 1500 en 1650 verdrievoudigt de bevolking in de zeegewesten terwijl de bevolking in de landgewesten slechts licht stijgt.
- 2 Tussen 1650 en 1750 daalt de bevolking in de zeegewesten met 10% en neemt de bevolking in de landgewesten toe.

Deze demografische verandering hangt ondermeer samen met de ontwikkeling van de nijverheid in de Republiek.

- 2p **11** Leg dit verband uit.

Een citaat:

"De Sonttolregisters (...) onthullen, dat in de eerste helft van de 18e eeuw 95% van het hout dat op Nederlandse schepen vervoerd werd, Nederlandse havens als bestemming had; in de jaren 1751-1780 was dit aandeel gedaald naar ongeveer 70%."

- 3p **12** Leg met deze gegevens uit, dat hier sprake kan zijn van de invloed van voorbijlandvaart en noem een sociaaleconomisch gevolg van deze achteruitgang van de Oostzeehandel voor de Republiek.

Gebruik bron 6.

Een bewering:

Uit dit fragment blijkt dat Diderot de politieke en economische kritiek van de patriotten onderschrijft.

- 4p **13** Leg voor beide elementen van de bewering uit of die juist is.

Dekolonisatie en Koude Oorlog in Vietnam

In 1950 erkent de Volksrepubliek China Ho Chi Minh als leider van Vietnam en erkennen de Verenigde Staten Bao Dai, een pro-Franse politicus, als leider van Vietnam.

- 2p **14** Leg uit dat dit verschil in keuze te maken had met de internationale verhoudingen op dat moment.

Gebruik bron 7.

- 4p **15** Leg uit dat:

- De Lattre de Tassigny steun geeft aan het Amerikaanse buitenlandse beleid voor Azië en
- vanuit communistisch standpunt deze redevoering kenmerkend is voor het Westers imperialisme.

- Zowel de Sovjet-Unie als de Volksrepubliek China probeerden in Vietnam steun te vinden voor de eigen visie op de communistische ideologie.
- 2p **16** Leg uit waarom het Chinese communisme meer aantrekkingskracht had op veel Vietnamezen dan het communisme van de Sovjet-Unie.

In 1954 vinden kort na elkaar twee gebeurtenissen plaats:

- 1 De regering van de Verenigde Staten besluit de slotverklaring van de Conferentie van Genève **niet** te ondertekenen.
- 2 De regering van de Verenigde Staten besluit het oprichtingsverdrag van de ZOAVO **wel** te ondertekenen.

Een historicus komt tot de conclusie dat er een verband bestaat tussen deze twee gebeurtenissen.

- 4p **17** Ondersteun zijn conclusie door uit te leggen:
- waarom de regering van de Verenigde Staten de slotverklaring van de Conferentie van Genève niet wilde ondertekenen en
 - waarom het besluit tot oprichting van de ZOAVO aansloot bij het argument om de slotverklaring van de Conferentie van Genève niet te ondertekenen.

Gebruik bron 8.

Stel: je doet een onderzoek met als vraagstelling "Hoe verliep de landhervorming in Noord-Vietnam?" Je vindt deze bron, maar door de gekleurdeheid ervan twijfel je aan de bruikbaarheid van de bron voor je onderzoek.

- 5p **18** Licht je twijfel toe door:
- eerst aan te geven welke politieke kleur Phan Van Chu heeft en
 - daarna met twee voorbeelden uit de bron uit te leggen op welke manier die politieke kleur in zijn beschrijving van de landhervorming naar voren komt.

Gebruik bron 9.

Een interpretatie:

De beschrijving die Phung Thi Le Ly geeft van het gedrag van haar medeleerlingen in en buiten de klas kan worden gezien als een metafoor voor de houding van de Zuid-Vietnamese bevolking onder president Diem.

- 2p **19** Licht dit toe door uit te leggen wat Phung Thi Le Ly met haar herinnering mogelijk wil zeggen over de houding van de Zuid-Vietnamezen in de tijd van Diem.

De volgende gebeurtenissen uit de Vietnamoorlog staan in willekeurige volgorde:

- 1 In Parijs beginnen de vredesbesprekingen over Vietnam.
 - 2 De Verenigde Staten laten Diem vallen.
 - 3 President Nixon biedt de Sovjet-Unie graanleveranties.
 - 4 Boeddhistische monniken steken zichzelf uit protest in brand.
 - 5 Noord-Vietnamese troepen veroveren heel Zuid-Vietnam.
 - 6 Noord-Vietnam valt een Amerikaanse mijnenveger aan in de Golf van Tonkin
- 2p **20** Zet deze gebeurtenissen in de juiste tijdvolgorde, van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

- Het aantal dienstplichtige Amerikaanse soldaten in Vietnam nam vanaf 1965 sterk toe.
- 2p **21** Leg uit welke invloed dit had op de Amerikaanse protestbeweging tegen de oorlog.
- Gebruik bron 10 en 11.*
Naar aanleiding van het Tet-offensief maken Opland en Behrendt elk een prent over de Vietnamoorlog.
- 4p **22** Leg uit, welke visie op het conflict in Vietnam Opland in zijn prent weergeeft, en welke visie Behrendt in zijn prent weergeeft.
- Gebruik bron 10 en 11.*
- 2p **23** Beredeneer welke prent onder de protestgeneratie waarschijnlijk de meeste weerklank vindt.
- Gebruik bron 12.*
Deze foto is in 1972 goedgekeurd door de propagandadienst van de Noord-Vietnamese regering.
- 3p **24** Leg uit:
- wat het verband is tussen Nixons nieuwe Vietnambeleid en de gebeurtenis op deze foto en
 - welke politieke boodschap de regering van Noord-Vietnam ermee kan overbrengen aan de eigen bevolking.
- Gebruik bron 13.*
Op grond van deze bron kunnen twee conclusies worden getrokken:
- 1 Fulbright breekt met het Westerse beeld van de communistische wereld uit de jaren vijftig en zestig.
 - 2 Fulbright verwoordt het standpunt van de 'duiven' over de Vietnamoorlog.
- 4p **25** Geef voor elk van beide conclusies de redenering die hiervoor gevolgd kan worden.
- De verbetering van de relatie tussen de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie vanaf 1970 had een positief gevolg voor de Amerikaanse positie in de onderhandelingen met Noord-Vietnam.
- 2p **26** Leg dit uit.
- Uit de Vietnamoorlog trok de Amerikaanse regering een les voor het toekomstig mediabeleid in conflicten waarin de Verenigde Staten zijn betrokken.
- 1p **27** Geef aan welke les dat was.